Nr. 21. Poznań, sobota, 26 maja 1923. Rocznik 4.

PRZEGLĄD GRAFICZNY

Organ Związku Zakładów Graficznych i Wydawniczych na Polskę Zachodnią z siedzibą w Poznaniu.

Szanownym Prenumeratorom i Czytelnikom naszego czasopisma zwracamy uwagę,

że bieżący numer jest ostatnim w tym miesiącu i celem odnowienia przedpłaty na czerwiec prosimy o natychmiastowe przekazanie abonamentu, ażeby dostawa nie uległa przerwie. W tym celu dołączamy do bieżącego numeru blankiet P. K. O., który prosimy wypełnić i oddać miejscowej poczcie.

Abonament na czerwiec wynosi 3000 mk.

Dalej zwracamy uwagę, że z dniem 1 czerwca br. zaprowadzamy dostawę naszego czasopisma przez pocztę. Wszelkie reklamacje z powodu niedostarczania naszego czasopisma prosimy od 1 czerwca kierować do miejscowego urzędu pocztowego. **Zamawiać „Przegląd Graficzny i Papierniczy“ należy u nas, równocześnie do nas nadsyłać pieniądze za prenumeratę!**

Wydawnictwo „Przeglądu Graficznego i Papierniczego“.
Poznań, Stary Rynek nr. 4.

Komunikaty
Związku Zakładów Graficznych i Wydawniczych na Polskę Zachodnią z siedzibą w Poznaniu.

Zebranie miesięczne Wydawców

celem omówienia prenumeraty

na lipiec 1923

odbędzie się dnia 1 czerwca 1923

po południu o godzinie 5

w lokalu związkowym **przy Starym Rynku nr. 4,** dawniejsza księgarnia Jolowicza. Sekr. gen.: *Krzyg.*

Na szkołę graficzną złożyła firma „Atom“ z Poznania 20 000 marek, z czego niniejszem z podziękowaniem kwitujemy.

Dary na szkołę graficzną.

10 000 marek na szkołę graficzną złożył z okazji złożenia egzaminu mistrzowskiego p. Stanisław Nax z Poznania, z czego niniejszem z podziękowaniem kwitujemy.

Komunikaty
Okręgowego Związku Pracodawców w Poznaniu

Okólnik nr. 13

do wszystkich P. P. Członków w przedmiocie interpretacji ustawy o urlopach dla pracowników w przemyśle i handlu.

Ponieważ dotychczas nie doczekaliśmy się rozporządzenia wykonawczego do ustawy z dnia 16 maja 1922 r. o urlopach dla pracowników, zatrudnionych w przemyśle i handlu, które co prawda przez p. Ministra Pracy i Opieki Społecznej już w ubiegłym roku było zapowiedziane, ale niestety dotąd nie zostało wykonane i niewiadomo kiedy doczeka się ziszczenia, podajemy poniżej tekst ustawy o urlopach oraz wskazówki wykonawcze opracowane na podstawie instrukcji Głównego Inspektora Pracy i instytucyj prywatnych.

Podana interpretacja nie jest bezwzględnie wiążąca, służy ona jedynie za środek pomocniczy możliwie prawidłowego wykonania przepisów ustawy.

Jednocześnie wzywamy wszystkich P. P. Członków, aby zechcieli stosować się ściśle do naszych wskazówek, by przez uchylenie się nie stwarzać niebezpiecznych precedensów, których już całą moc naliczyć można, mianowicie z powodu nieprzestrzegania naszej zeszłorocznej instrukcji co niniejszem z przykrością stwierdzamy.

Poszczególne artykuły ustawy i nasza instrukcja.

Art. 1.

Pracownicy, zatrudnieni na mocy umowy pracy w przemyśle, górnictwie, handlu, biurowości, komunikacji i przewozie, szpitalnictwie, instytucjach opie-

ki społecznej i użyteczności publicznej, oraz w innych zakładach pracy, choćby na zysk nieobliczonych, a zatrudniających pokrewne wymienionym kategorje pracowników najemnych, niezależnie od tego, czy wszelkie te zakłady pracy są własnością prywatną, czy państwową, czy też organów samorządowych, z wyjątkiem pracowników przedsiębiorstw sezonowych, w których praca trwa krócej niż 10 miesięcy w roku, mają prawo do korzystania co rok z płatnego urlopu.

Zakłady przemysłowo-rzemieślnicze, zatrudniające czterech lub mniej pracowników, nie podlegają przepisom niniejszej ustawy.

Instrukcja do art. 1.

Ustawa daje „prawo do korzystania co rok z płatnego urlopu“, lecz nie czyni z tego obowiązku; wobec tego pracownik może z prawa swego w pewnym roku nie skorzystać, jednak przedsiębiorca nie może nań wywierać w tym kierunku nacisku; nie może również obowiązywać punkt umowy pracy pozbawiający z góry parcownika urlopu, — chyba, że na to zezwoli rozporządzenie, wydane na zasadzie art. 6 ustawy.

Pracownik, zrzekający się przyznanego urlopu, nie ma prawa z tego tytułu do żadnego dodatkowego wynagrodzenia.

Pracownicy stali, pracujący rok cały w przedsiębiorstwach sezonowych, choćby główna praca tych przedsiębiorstw trwała krócej niż 10 miesięcy w roku, posiadają prawo do urlopu.

W razie czasowego zmniejszenia się ilości pracowników w danym zakładzie rzemieślniczym do 4 lub mniej pracowników, winien decydować o prawie do urlopu przeważający stan liczebny pracowników w roku poprzedzającym, jeśli przeciętna liczba pracowników obliczana co miesiąc wynosi conajmniej 4½, prawo urlopu przysługuje.

Przepisy ustawy o urlopach stosuje się również do robotników chałupników, o ile pracują oni stale dla jednego przedsiębiorstwa.

Art. 2.

Prawo do korzystania z płatnego 8-dniowego urlopu przysługuje pracownikom, wymienionym w art. 1, o ile praca ich trwa bez przerwy rok w danem przedsiębiorstwie, i 15-dniowego, o ile trwa bez przerwy 3 lata.

Pracownicy młodociani, poniżej lat 18, korzystają po roku pracy nieprzerwanej z 14-dniowego urlopu. Z powyższego urlopu korzystają również terminatorzy i uczniowie, nie wyłączając zakładów, zatrudniających do 4 pracowników.

Wszystkim pracownikom, pracującym umysłowo, zatrudnionym w handlu, przemyśle i biurowości, po półrocznej nieprzerwanej pracy przysługuje urlop dwutygodniowy, po rocznej zaś — jednomiesięczny urlop płatny nieprzerwany.

Nieczynności w zakładzie pracy wskutek choroby, nieszczęśliwego wypadku, oraz z powodu powołania pracownika do ćwiczeń wojskowych nie uważa się za przerwę w umowie pracy, pozbawiającą lub ograniczającą prawa pracownika do korzystania z urlopu.

Robotnicy zatrudnieni w górnictwie, gdy przechodzą ze służby w jednym zakładzie do zakładu innego, nie przerywają przez to przepisanego dla uzyskania urlopu czasu pracy, jeżeli pomiędzy porzuceniem pracy górniczej a powtórnem przystąpieniem do niej nie upłynęło więcej aniżeli dni 14, gdy idzie o pracę w tym samym rewirze, a dni 21, gdy idzie o pracę w innym rewirze.

Instrukcja do art. 2.

Ustawa daje prawo do korzystania z urlopu:

a) pracownikom fizycznym, o ile w danym przedsiębiorstwie przepracowali bez przerwy conajmniej 1 rok,
b) pracownikom umysłowym, o ile w danym zakładzie przepracowali bez przerwy ½ roku,
c) w górnictwie wszystkim robotnikom, po 1 roku pracy niezależnie od tego w ilu przedsiębiorstwach w danem roku pracowali, byleby przy zmianie posady przerwa bezrobotna nie była dłuższą niż 14 dni resp. 21 dni (art. 2 ust. 5).
d) młodocianym niżej lat 18, po 1-rocznej pracy, o ile pracują w zakładach zatrudniających powyżej 4 pracowników,
e) wszystkim terminatorom i uczniom, po 1-rocznej nieprzerwanej pracy w danem przedsiębiorstwie bez względu na wiek i wielkość zakładu.

Na mocy art. 1 i w połączeniu z art. 8 liczy się nieprzerwany czas pracy, — 1 rok resp. 3 lata — uprawniający pracownika do korzystania z urlopu, od dnia podjęcia pracy w danem przedsiębiorstwie, niezależnie od tego, że ustawa weszła w życie dnia 1 czerwca 1922 r.

Przykład 1.

Pracownik fizyczny wstąpił do pracy dnia 1 lipca 1921 r. i pracuje bez przerwy. Na mocy ustawy był on po 1 lipca r. u. uprawniony do żądania 8-dniowego płatnego urlopu. W jakim terminie ubiegłego roku przedsiębiorstwo mu ten urlop udzieliło jest obojętne. W bieżącym roku jest ten sam pracownik po 1 lipca znowu uprawniony do korzystania z urlopu 8-dniowego; natomiast po 1 lipca 1924 t. j. w przyszłym roku będzie on uprawniony do korzystania z urlopu 15-dniowego, ponieważ z dniem 1 lipca 1924 r. upływa okres 3-letniej nieprzerwanej pracy.

Przykład 2.

Pracownik fizyczny pracuje bez przerwy od 1-go października 1916 r. i uzyskał na mocy ustawy i na mocy nieprzerwanego przepracowanego nieomal 5-letniego okresu pracy w sierpniu 1922 r. urlop 15-dniowy. Temu pracownikowi przysługuje w roku bieżącym prawo urlopu dopiero po 1 października, ponieważ z tym dniem dopełnia się okres przepracowanego roku pracy uprawniający go do korzystania z urlopu 15-dniowego.

Przykład 3.

Pracownik wstąpił do przedsiębiorstwa dnia 1-go czerwca 1922 r., przepracował 5 miesięcy i został zwolniony dnia 30 października 1922 r. Po przerwie 3-miesięcznej przyjęto go ponownie do przedsiębiorstwa i pracuje do chwili obecnej. Przy obliczeniu czasu uprawniającego go do korzystania z urlopu należy kierować się w takim wypadku następującą zasadą: Czas pracy, uprawniający do korzystania z urlopu, należy obliczać z potrąceniem przerw przewidzianych w art. 7 ustawy, a zatem powyższa przerwa 3-miesięczna nie powoduje utracenia 5-miesięcznego czasu pracy; (3 miesiące i 1 dzień natomiast są przerwą powodującą utratę tego prawa) więc z dniem ponownego wstąpienia do przedsiębiorstwa t. j. 1 lutego, rozpoczyna się 6-ty miesiąc nieprzerwanej pracy i osięga ten pracownik po 31 sierpnia r. b. uprawnienie do 8-dniowego urlopu.

Przykład 4.

Pracownik fizyczny osięgnął z dniem 1 maja rb. uprawnienie do korzystania z urlopu. Urlopu tego

nie wykorzystał, bądź to, że termin urlopu jeszcze nie ustalono, bądź to, że wyznaczono jemu urlop w miesiącu lipcu r. b. Jeśli ten pracownik przed wykorzystaniem tego urlopu opuści posadę na własne życzenie natenczas traci prawo korzystania z urlopu; jedynie w wypadku, że go z jakichkolwiekbądź przyczyn pracodawca zwalnia, to należy przed zwolnieniem udzielić pracownikowi przypadający urlop albo równoważnik pieniężny w dniu zwolnienia. O ile zachodzi wypadek uprawniający pracodawcę do zwolnienia pracownika natychmiast bez dotrzymania terminu wypowiedzenia traci pracobiorca równocześnie prawo do korzystania z urlopu.

Wobec pracowników umysłowych jest zastosowanie ustawy analogiczne do powyższych przykładów z tą tylko różnicą, że już po 6-miesięcznym okresie nieprzerwanej pracy pracownik umysłowy osięga prawo do korzystania z 2-tygodniowego urlopu a po roku do 1-miesięcznego urlopu czyli za każdy 6-miesięczny okres pracy po pół miesiąca.

Za pracowników umysłowych należy uważać tylko personel biurowy, techniczny i nadzorczy (nad ludźmi) czyli t. z. urzędników.

Urlopy trwają:

a) dla pracowników fizycznych dorosłych po 1 roku pracy 8 dni,
b) dla pracowników fizycznych dorosłych po 3 latach pracy 15 dni,
c) dla pracowników młodocianych (niżej 18 lat), terminatorów i uczniów po 1 roku pracy 14 dni urlopu,
d) dla pracowników umysłowych po ½ roku pracy 2 tygodnie,
e) dla pracowników umysłowych po 1 roku pracy 1 miesiąc.

Ustęp 3 art. 2 nie należy tłomaczyć w tem sensie, że pracownik umysłowy po przepracowaniu w danem przedsiębiorstwie pierwszych 6 miesięcy może żądać urlop 2-tygodniowy a po następnych 6 miesiącach nowego 1-miesięcznego urlopu. Zasadniczo nie należy się dzielić 1-miesięczny urlop pracownika umysłowego przysługujący mu po 1-rocznej nieprzerwanej pracy, jednakże na życzenie pracownika poparte motywami zasługującymi na uwzględnienie, może być stosowane udzielenie 2-tygodniowych urlopów po każdej półrocznej pracy.

Ważne.

Osiem, czternaście i piętnaście dni urlopu należy uważać za kolejne dni kalendarzowe bez względu na to, czy są one świąteczne czy robocze. Błędne jest tłomaczenie ustawy jakoby normy powyższe miały oznaczać wyłącznie dni robocze.

Polecamy urlopy w takim terminie wyznaczać, aby zaczynały i kończyły się w niedzielę.

Art. 3.

Pracownik traci prawo do urlopu, jeżeli sam rozwiązał umowę pracy, lub jeżeli rozwiązanie to nastąpiło z powodów, które przedsiębiorcy daje prawo do rozwiązania umowy pracy bez poprzedniego wymówienia.

Pracownik traci prawo po otrzymaniu wynagrodzenia za czas urlopu, o ile w czasie urlopu będzie zarobkowo pracował w innem przedsiębiorstwie.

Instrukcja do art. 3.

W wypadkach zwolnienia pracownika, który w danym roku urlopowym nabył prawo urlopu, lecz urlopu tego nie wykorzystał, należy się jemu urlop w formie zapłaty.

O ile idzie o pracowników najętych na zasadzie 14-dniowego wymówienia pracy, to w razie zwolnienia zaleca się takiego pracownika o tyle dni przed terminem zwolnienia urlopować, ile jemu dni urlopu się należy.

(Dokończenie nastąpi).

Z chwili bieżącej

Bezczelność czy co innego? Chodzi po Poznaniu niejakiś p. Szper z Warszawy, obecnie zdaje się firmujący „Towarzystwo handlowe Navis“, który wbrew lepszej wiedzy wmawia drukarniom, że „Hurtownia Drukarska“ kupuje u niego rozmaite towary, a także inne większe firmy pokrywają zapotrzebowania swoje u niego. Oświadczamy wobec tego, że „Hurtownia Drukarska“ jako taka dotychczas nie kupiła niczego ani u p. Szpera ani w „Navisie“ i p. Szper wogóle od prawie roku u nas nie był. P. Szper więc mija się świadomie z prawdą i nadużywa firmy naszej celem robienia tu interesów.

Hurtownia Drukarska T. A.

„Przegląd Graficzny“ zaabonowała dla całego swego personału firma „Atom“ z Poznania.

„Eos“, Spółka Wydawnicza, T. z o. p., Poznań. W rejestrze handlowym sądu okręgowego wpisano że kapitał zakładowy firmy powiększono o 5 000 000 na 10 000 000 mk.

Drukarnia Katolicka, Tow. Akc., Poznań. W rejestrze handlowym wpisano, że udzielono pannie Zofji Chrzanowskiej z Poznania prokury w ten sposób, że zastępować będzie towarzystwo wspólnie z jednym członkiem zarządu.

„Gazeta Fryzjerska“, Tow. z o. p., Poznań. Firmę zapisano do rejestru handlowego sądu okręgowego w Poznaniu. Kapitał zakładowy wynosi 275 000 mk. Kierownikami Tow. są: mistrz fryzjerski Nikodem Muszyński i urzędnik prywatny Stanisław Iwański z Poznania.

Nowe czasopismo polskie. W tych dniach ukazało się po raz pierwszy czasopismo „Tygodnik Narodowy“. Redakcja i wydawnictwo mieści się w Toruniu, św. Katarzyny 4. — Numer pojedyńczy kosztuje tylko 400 mk. Pierwszy numer wydawnictwa, przedłożony nam, przedstawia się dodatnio. Kierunek pisma narodowy. Celem wydawnictwa jest upowszechnianie kultury i oświaty narodowej wśród warstw najszerszych. — Szczęść Boże w tym zamiarze!

„Pomorzanin“, Sp. Akc., Kościerzyna. W rejestrze handlowym sądu powiatowego w Kościerzynie zapisano, że członek zarządu wydawnictwa dr. Aleksander Majkowski z Grudziądza został zwolniony.

Kattowitzer Buchdruckerei und Verlags-Akt.-Ges. vorm. G. Sivinna“, Katowice. W rejestrze handlowym sądu powiatowego w Katowicach zapisano, że zawiadowcą ustanowiono Hermana Markusa z Katowic. Zawiadowcę Kellera mocą uchwały rady nadzorczej odwołano.

Czesi o przemyśle graficznym w Polsce. Czeskie biuro prasowe donosi z Warszawy: W przemyśle graficznym daje się dotkliwie odczuwać przesilenie, wywołane wysokimi cenami za papier i robociznę. Z powodu zastoju w drukarniach zmniejszono niemal po wszystkich drukarniach liczbę zatrudnionych składaczy czcionek o połowę.

Konfiskata broszur. Sąd okręgowy karny we Lwowie na wniosek prokuratury zatwierdził zarządzoną konfiskatę, zniszczenie całego zajętego nakładu i wydał pod zagrożeniem kary zakaz rozpowszechniania następujących broszur:

1. G. Sinowjew: Die Komunistische Internationale und die Proletar Einheitsfront (Rede gehalten in der Konferenz der erweiterten Exekutive der Komunistischen Internationale am 24 und 28 Februar 1922 in Moskau) wydany nakładem tegoż 1922 r. w Hamburgu, Carl Heym Nachf. Louis Cahnbley.

2. Trotzki: Die neue Etappe, Die Weltlage und unsere Aufgaben (Bibliothek der Komunistischen Internationale 24. 1921, Verlag der Kom. Internationale, Auslieferung fur Deutschland. Verlagsbuchhdlg. Carl Heym Nachf. Louis Cahnbley, Hamburg 11).

3. Die Taktik der komunistischen Internationale gegen die Offensive des Kapitals. Bericht über die Konferenz der erweiterten Exekutive der komunistischen Internationale Moskau vom 24. Februar bis 4. Marz 1922, nakładem Ludwika Cahnbley w Hamburgu.

4. „Borotba za ohnyszcze ukraińskoj kultury w zachodnych zemlach Ukrainy“, wydanej we Lwowie 1923 r., nakładem ukraińskiej krajowej studenckiej Rady, a drukowanej w drukarni naukowego Towarzystwa im. Szewczenki.

5. „Robitnycza Czytanka“, wydana w Montrealu 1915, nakładem Iw. Hnidy, w drukarni „Nowyj Świt“.

6. Broszurę N. Bucharina i E. Preobrażeńskoho, w przekładzie ukraińskim P. Diatłowa, pod tytułem: Asbuka komunizma. Dostupne pojamenja programy rosijskoj komunistycznoj partji (bolszewikiw), wydanej nakładem ukraińskiej Federacji komunistycznej Partji Ameryki w r. 1920, przez drukarnię Adzia w Wiedniu.

Z przemysłu graficznego w Szwecji. Ponieważ umowy taryfowej ani z jednej, ani z drugiej strony nie wypowiedziano, przeto obowiązuje ona do 1 lipca 1924 r. nadal. Także w Danji ani właściciele zakładów graficznych ani związek drukarzy umowy taryfowej nie wypowiedział przeto obowiązuje ona również nadal do 1 lipca 1924 roku.

Z przemysłu graficznego w Węgrzech. Wychodzące od trzech lat czasopismo „Magyar Grafika“ pod redakcją Biró Miklós wydało było osobny numer poświęcony 100 letniej rocznicy urodzin największego poety węgierskiego, Petőfi'ego, a ponieważ żaden inny poeta lub powieściopisarz węgierski tyle się nie przysłużył do rozwoju krajowego drukarstwa co on, przeto drukarstwo węgierskie powitało numer jubileuszowy bardzo życzliwie. Okładka wydawnictwa zawiera wizerunek poety, a treść wewnętrzna składa się z ilustracji z dzieł Petőfi'ego oraz fotografowanych podobizn pierwszych jego utworów.

Z przemysłu graficznego w Niemczech. Położenie wydawnictw gazetowych nie zmieniło się na lepsze, jedynie z powodu okupacji zagłębia przemysłowego nad Ruhrą ożywił się nieco pokup uliczny gazet. Wątpliwa to jednakże dla przemysłu graficznego pociecha. Sprzedaż nut i utworów muzycznych znacznie zmalała, co w dalszym skutku nadzwyczaj ujemnie wpływa na zlecenia drukowania nowych nakładów. A do niedawna ten właśnie dział przemysłu graficznego w Niemczech był bardzo ożywiony, nuty i utwory muzyczne niemieckie chętnie bywały przez zagranicę poszukiwane. Jedynie z dziedziny druku kart do gry nic o pogorszeniu położenia stwierdzić nie było można...

Z ruchu organizacyjnego właścicieli zakładów graficznych w Niemczech. Dnia 9 maja odbyło się walne zgromadzenie stowarzyszenia „Verein Berliner Buchdruckerei-Besitzer E. V.“ Pomiędzy innemi uchwalono płacić do kasy związkowej ¼ % ogólnej sumy płaconych personałowi myt, najmniej 25 000 mk., najwięcej 500 000 mk. niemieckich rocznie. Na międzynarodowy kongres drukarzy w Gotenburgu wydelegowano dwóch członków zarządu i to tajnego radcę Buxensteina i radcę miejskiego Heenemanna.

Dalsze ograniczanie prasy w okupowanej części Niemiec. Celem okiełznania oporu ludności w okupowanem zagłębiu przemysłowem nad Ruhrą wydał komendant francuski w Essen rozporządzenie, według którego wydawanie nowych gazet uzależnia się od zezwolenia wojskowych władz okupacyjnych. W razie zamiaru wydawania nowego czasopisma zobowiązany jest wydawca nadesłać dywizyjnemu sztabowi jeneralnemu wniosek z podaniem nazwisk wszystkich redaktorów, lokalu redakcyjnego i administracyjnego, oficyny drukarskiej, zamieszkiwania wydawcy wzgl. wydawców. W przeciągu dni 20 okupacyjne władze wojskowe rozstrzygną, czy gazeta może wychodzić lub nie.

250 letni jubileusz gazety. Niemieckie czasopismo polityczne „Jenaische Zeitung“, wychodzące nakładem firmy G. Neuenhahn, G. m. b. H.“ w Jenie, obchodziło 20 kwietnia rb. 250 letni jubileusz. Wydano z tego powodu numer jubileuszowy, w którym redakcja umieściła wizerunek założyciela gazety i ostatniego jego potomka, zmarłego przed kilku miesiącami drukarza dr. Gustawa Neuenhahna; z wydawnictwa jubileuszowego wynika również, że znajdowało się ono przez siedm generacji w rodzinie założyciela, którzy ją redagowali i drukowali.

Pogoń za błędami drukarskimi. Od dawnych czasów walczą tak właściciele zakładów graficznych jako też zatrudnieni przez nich korektorzy z chochlikiem, nieraz zbyt swawolnym psotnikiem sztuki drukarskiej, sprawcą niezliczonych i fatalnych często błędów drukarskich. Już w 16 stuleciu wielu słynnych drukarzy, jak Etienne i Plantin zasadniczo wyznaczali premje na wykrycie błędów drukarskich, pozostałych pomimo uważnej korekty druków. Czasopismo niemieckie „Bücherstube“ wspomina, że w Niemczech również aż do nowszych czasów wyznaczano premje za wykrycie pozostałych błędów drukarskich. Przed wykończeniem w druku dzieła Klopstoka „Messias“ wyznaczono premję poważną i to za każdy błąd drukarski po louisdorze. Gdy John Pytches wydał po raz pierwszy słownik jezyka ang., wysłał każdemu subskrybentowi „egzemplarz nieudolny“, o szerokim marginesie celem poczynienia zmian lub uzupełnień. Arkusze tego „egzemplarza nieudolnego“ rozsyłano w miarę postępu druku co miesiąc autorom i wydawcom z prośbą o dalsze, doskonalsze skorygowanie, a za trudy te nadsyłano w końcu gotowe dzieło. — Tak starannie przygotowano wydawnictwo dzieł w czasach dawniejszych.

Gazety oceaniczne. Podczas gdy dotychczas wielkie parowce oceaniczne przejmowały iskrowo najnowsze wiadomości i komunikowały je pasażerom w specjalnych wydaniach, to obecnie „Daily Mail“ założył gazetę oceaniczną w wielkim stylu. Gazeta ta jest drukowana na 9-ciu wielkich atlantyckich parowcach i wydawana 3 razy dziennie.

PRZEGLĄD PAPIERNICZY

Organ Stowarzyszenia Polskich Kupców Papierniczych w Poznaniu.

Z historji i fabrykacji ołówka.

Ołówki formatu dzisiejszego wyrabiano po raz pierwszy roku 1665 w Borrowdale w Kumberlandji. Tam, w roku poprzednim, znaleziono w złomach łupkowych pokład najlepszego grafitu, który na wyrób rysików do pisania doskonale się nadawał, a które w krótkim czasie jako ołówki angielskie zyskały były powszechną sławę i chętny pokup. Skąd powstała nazwa „ołówek?" Prawdopodobnie ołówek dzisiejszy odziedziczył nazwę po rysikach do rysowania, które w średniowieczu wyrabiano z mieszaniny cyny z ołowiem, albo też wskutek niewolniczego tłomaczenia określenia angielskiego grafitu — blacklead — ołów czarny. Jest to określenie nieodpowiednie, grafit bowiem nie ma nic wspólnego z ołowiem, jest to najstarszy rodzaj węgla.

Ołówki angielskie, jak podaliśmy, zasłynęły. Wyrób pierwszych ołówków odbywał się w ten sposób, że bryłę grafitową rozpiłowano na cieniutkie drążki, które wklejano w łuskę drewnianą. Gdy pokład grafitu w Borrowdale pomimo oszczędnej eksploatacji z biegiem czasu się wyczerpał, a w Anglji drugiego podobnego pokładu grafitu nie znaleziono, zaczęto na wyrób ołówków używać odpadki, które przy piłowaniu bryły granitowej na drążki ołówkowe były pozostały. Odpadki te tłuczono na delikatny pyłek, który następnie zwilżano wodą i ciśnieniem hydraulicznem tłoczono w płyty, które następnie znów rozpiłowano na drążki ołówkowe.

Pod koniec 17 stulecia zaczęto w Niemczech wyrabiać pierwsze ołówki i to w Bawarji, gdzie — w Oberzell pod Passau — natrafiono na pokłady grafitu. Wyrobem ołówków trudniły się dwie kategorje rzemieślników, zwanych w Niemczech „Schroter" lub „Bleiweisschneider", którzy urabiali grafit, i „Schreiber", którzy wyrabiali okładkę drzewną, w którą też wklejali właściwy ołówek. Siedzibą nowopowstającego przemysłu ołówkarskiego stała się Norymberga i jej okolica. W wiosce Stein założył Kaspar Faber pierwszą w Niemczech fabrykę ołówków. Przemysł ołówkarski pozostawał w rodzinie Faberów, od małych początków do rozkwitu. Niedługo potem zaczęto produkować ołówki także w Wiedniu. Niemiecki przemysł ołówkarski rozwijał się z biegiem czasu pomyślnie, a oprócz mniejwartościowego rodzimego grafitu, zaczęto sprowadzać doskonalszy z Kumberlandji i Hiszpanji. W połowie zeszłego stulecia odkryto bogate i na wyrób ołówków nadzwyczaj podatne pokłady grafitu w Syberji, a firma Faber postarała się u rządu rosyjskiego o monopol eksploatacji, który ustał z nastaniem wojny światowej.

W Czechosłowacji odkryto bogate pokłady grafitu w Krumau (?). Bardzo znaczne i podatne pokłady grafitu znajdują się również na wyspie Ceylon; tamtejsze kopalnie grafitu są odkryte. W roku 1900 wywieziono naprzykład ¾ miljona centnarów grafitu z Ceylonu. Jednakże tubylcza ludność nie nadaje się do korzystnego eksploatowania tego cennego minerału. Znakomity grafit znajduje się również na Madagaskarze.

Podczas wojny światowej przemysł ołówkarski w Niemczech nadzwyczaj ucierpiał. Odcięty od dowozu surowca i wywozu gotowych fabrykatów którymi zasypywał cały świat, sprawiając dokuczliwą konkurencję zwłaszcza Anglji i Ameryce, ograniczyć się musiał na zaopatrywanie własnego kraju, sprzymierzeńców i stron okupowanych. Zabiegliwy przemysłowiec niemiecki, powodowany potrzebą, zaczął intensywniej badać ukryte skarby kopalniane, odkrył pokłady grafitu w Saksonji, Hesji i Śląsku, czem się pod pewnym względem uniezależnił od dostaw surowca zagranicznego. Mniej podatne pokłady grafitu w Oberzell, w Bawarji, mniej dziś służą na wyrób grafitu, ile do innych celów technicznych.

Z biegiem czasu zaczęto, zwłaszcza w Ameryce, zastanawiać się nad możliwością sztucznego wytwarzania grafitu. Próby poczynione wydały świetne rezultaty. Obecnie i w Niemczech wyrabia się sztucznie grafit. Nie bywa on jednakowoż używany tyle do wyrobu ołówków, lecz używany w celach specjalnych lejarni żelaza i stali.

A teraz słów kilka o rozwoju fabrykacji ołówków. Zrazu, jak zaznaczyliśmy, wyrabiano ołówki w sposób prymitywny wycinając z bryły grafitu drążki ołówkowe, które wklejano w pochwę drewnianą. Następnie używano ułamki i odpadki grafitowe, które tłuczono w moździerzach na pył drobniuteńki, a następnie tłoczono w łuskę drewnianą. Pewne uszlachetnienie przemysłu ołówkarskiego nastąpiło wskutek wynalazku Francuza Condé, dokonanem równocześnie przez Hartmutha w Wiedniu, który wkrótce upowszechnił się ogólnie. Condé i Hartmuth spostrzegli byli, co zresztą powinno było już dawno nastąpić na podstawie analizy grafitu kumberlandzkiego, że najlepszą spójnią ziarnistego lub sproszkowanego grafitu jest domieszka gliny, a przez domieszkę jej wpływać można odpowiednio tak na kolor jakoteż na twardość ołówka. Zastosowanie tego wynalazku w przemyśle ołówkarskim sprawiło, że posiadamy dzisiaj różnolite i doskonałe ołówki, miękkie i twarde. Wytwarzanie ołówków zaczyna się dzisiaj sproszkowaniem bryły grafitowej, następnie rafinicją kwasem siarczanym, przepłukiwaniem i osuszaniem, wreszcie zmieszaniem przerobionej masy grafitowej z gliną. Z tej mieszanki osuszonej wyrabia się po zwilżeniu ciasto, które prasą hydrauliczną tłoczy się w drążki, które znów po wyprostowaniu osusza się. Przed zupełnem osuszeniem drążki ołówkowe ucina się na długość przeznaczoną, poczem kładzie się je w żelazne lub gliniane skrzynki i następnie wypala. Po ukończeniu tej czynności drążki grafitowe zaopatruje się w pochwę drewnianą. Pochwa drewniana składa się przy czterokanciatych drążkach ołówkowych z dwóch nierównych, przy okrągłych i szóściokanciatych z dwóch równych części. Teraz czterokanciata pochwa lub łuska drewniana wędruje pod hebel maszynowy, który nadaje jej formę okrągłą, lub kanciatą, następnie poleruje ją i wciska stempel fabryczny.

Do wyrobu pochw czyli łusek ołówkowych używa się przeważnie tak zwanego drzewa cedrowego, właściwie drewna krzewu Juniperus virginiana, jałowca amerykańskiego, który nadaje się najlepiej wskutek swej miękkości, używa się też drewna pochodzenia europejskiego.

Przemysł niemiecki i austrjacki rywalizował o lepsze z angielskim przemysłem ołówkarskim. Pod-

czas wojny światowej powstał poważny przemysł ołówkarski w Ameryce, który — przynajmniej za morzem wypiera produkcję tak angielską, jak niemiecką i austrjacką. U nas w Polsce rozwijała się nadzwyczaj pomyślnie produkcja ołówków Majewskiego. Zakłady Majewskiego, zburzone podczas wojny (wieść niesie, że ogniem armatnim podczas oblężenia Warszawy na zakłady Majewskiego kierował oficer, należący do rodziny Faberów) dźwigają się pomyślnie do dawnego rozkwitu. Przy stosownej pomocy rządowej, na co firma Majewskiego najzupełniej zasługuje, przy odpowiedniem zareklamowaniu fabrykacji, krajowy przemysł ołówkowy pokryje wszelkie zapotrzebowania w Polsce i uniezależni nas od dotychczasowych dostaw zagranicznych.

Z rynku papierniczego

Francja. Na zebraniu stowarzyszenia francuskich fabrykantów papieru, odbytem 18 kwietnia, oświadczył przewodniczący, p. Blinchet, co następuje: Prezes ministrów francuskich na zażalenie stowarzyszenia francuskich fabrykantów w sprawie niedostarczenia przez Niemcy obowiązkowej ilości celulozy na wyrób papieru z tytułu obowiązku danin reparacyjnych odpowiedział, że sprawa ta podlega kompetencji ministra dla prowincyj oswobodzonych, że urząd ustanowiony przez tegoż ministra w Wiesbadenie wspólnie z stowarzyszeniem francuskich fabrykantów papieru poczyni stosowne zarządzenia, ażeby zmusić Niemcy do dostaw obowiązujących. — Dalej oświadczył przewodniczący stowarzyszenia, że minister handlu wydał był ankietę, celem przygotowania ustawy ustanawiającej ulgę celną na dowóz celulozy świerkowej o 50%, o ile ona zawiera conajmniej 50% wilgoci. — W toku obrad stowarzyszenia fabrykantów papieru stwierdzono, że brakuje wystarczającej liczby robotników wykwalifikowanych, ażeby wszystkie fabryki papieru we Francji utrzymać w pełnym biegu. Dalej stwierdzono, że na rynku papierniczym francuskim pojawia się coraz więcej ofert na papiery dziełowe niemieckie. Stowarzyszenie postanowiło urządzić osobny wydział dla spraw eksportu papieru.

Według czasopisma „Moniteur de la Papeterie Française" ceny za masę papierową przedstawiają się od 1 maja następująco: bielona masa sulfitowa, zależnie od gatunku i jakości 395, 400 i 410; łatwa do bielenia masa sulfitowa 290 do 295; niebielona masa sulfitowa 215, 257, 270 do 280; włókno świerkowe, białe i brunatne, suche 200 do 210, a wilgotne 97 do 107 koron szwedzkich za 1000 kg. cif Rouen, dostawa w maju i czerwcu.

We Francji oceniają sprzedaną przez norweskie stowarzyszenie fabrykantów ilość włókna drzewnego wilgotnego na 160 000 tonn. Cenę ustanowiono na około 118 koron norweskich za tonnę 1000 kg. fob port norweski.

Czechosłowacja. Fabryki papieru znajdują się obecnie w pełnym biegu i produkują przeważnie na eksport zagraniczny, jednakowoż wysełki zagranicę nie przynoszą zysków. Jak donoszą, to na początku maja kosztował papier bezdrzewny w kraju, dostawiany krajowym grosistom i hurtowym konsumentom 7,50 do 8 koron czeskich, gdy te same papiery kosztowały franko dostawa Hamburg 5 koron czeskich. Zlecenia zagraniczne napływają szczególnie z Włoch, dokąd firma Spiro w ostatnim czasie wysłała 150 wagonów papieru drukarskiego. Obfite zlecenia napłynęły również z Węgier, Austrji i Polski; bardzo wiele papieru czechosłowackiego idzie do Hamburga. Popyt w kraju na papier nadal skąpy, gdyż z powodu ogólnej stagnacji przemysłowej zużywanie papieru ograniczono do minimum. Ponieważ jednakże papiernie nie potrzebowały wskutek uzyskania zleceń zagranicznych dbać o konsumentów krajowych, dalej wskutek podrożenia chemikalji i celulozy, przeto ceny krajowe wzrosły o 5 do 10 procent. Obecnie płacą hurtownicy czechosłowaccy: za papier bezdrzewny 7,50, drukarze nawet 8 do 8,50 koron czeskich; za papier dziełowy, zależnie od jakości, 8,50 do 12,50 koron czeskich; za papier drukarski 3,50 do 4 k. cz.; za papier drzewny 3,50 k. czeskich.

Czechosłowackie fabryki papieru dążą do porozumienia się, by usunąć pomiędzy sobą ostrą walkę konkurencyjną przez wzajemne ustalanie cen. O ile dotyczy sprzedaży papieru bezdrzewnego, to ciche porozumienie, o którem zwyż mowa, doszło do skutku pomiędzy kilku dotychczas się zwalczającymi papierniami. O utworzeniu jednakże kartelu dotychczas nic nie słychać.

Austrja. Wskutek zarządzenia władz austrjackich sprzedanych zostanie w bieżącym miesiącu 250 wagonów starych akt rządowych, za które spodziewa się rząd austrjacki zebrać około 1,25 miljarda koron. Przy tej okazji domagają się austrjackie czasopisma fachowe, ażeby rząd sprzedał swój papier stary krajowym fabrykom papieru względnie tektury i w ten sposób przyczynił się do zniżenia ceny za papier i tekturę. W żadnym razie, piszą wspomniane czasopisma, rząd nie powinien zezwolić, ażeby akta, chociaż zakurzone ale niegdyś nadzwyczaj ważne akta austrjackie nie dostały się za granicę.

Hugo Stinnes, Tow. z o. o., zainteresowało się poważnie przemysłem papierniczem w Austrji i w tym celu urządziło w Wiedniu, ulica Alserstr. 23 specjalne biuro dla przemysłu papierniczego. Jak donoszą, to rzeczone Tow. zamierza dla swej głównej placówki w Niemczech, znajdującej się w Hamburgu, urządzić etap celem opanowania rynku papierniczego na Bałkanie i w Azji, dalej, że zamierza eksportem papieru w te strony zainteresować austrjacki przemysł papierniczy i przyciągnąć go do współdziałalności.

Norwegja. Od 25 kwietnia wzrosła cena za łatwą do bielenia masę papierową o 10 koron na 430 koron; silna, włóknista masa papierowa również o 10 koron na 410 koron; łatwa do bielenia masa sulfitowa o 15 koron na 400 koron za tonnę po 1000 kg. fob port norweski.

Syberja. Dowóz masy papierowej uzależniły władze republiki Dalekiego Wschodu od zezwolenia rządu sowjeckiego w Moskwie. To samo dotyczy atramentu płynnego i sproszkowanego.

Egipt. Według sprawozdania francuskiego attaché w Kairo panuje w Egipcie wielkie zapotrzebowanie na zwykły papier pakunkowy i papier wyrabiany z słomy.

Z przemysłu wyrobów papierowych w Niemczech.

Położenie w niemieckim przemyśle wyrobów papierowych jest od początku marca bardzo niepomyślne. Stosunki finansowe, brak gotówki i ogólny zastój gospodarczy sprawiły, że ceny za wyroby papierowe musiano koniecznie i znacznie zniżyć, chociaż robocizna w tym samym czasie wzrosła o 20 do 25%, a cena za papiery o 10 do 15 procent.

Eksport za granicę niemieckich wyrobów papierowych był w marcu nieznaczny i to wskutek zbliżenia się cen niemieckich do panujących na wszechświatowym rynku zbytu. W przemyśle papierów barwnych zapanował dotkliwy zastój, chociaż cen nie podwyższono wcale. Wszystkie firmy znacznie ograniczają produkcję. Zlecenia niemal wcale nie napływają, wszyscy bowiem czekają na tańsze ceny.

Wywóz towarów znacznie zmalał, szczególnie wskutek walki rywalizacyjnej produkującej na eksport zagranicy, która, w korzystniejszych znajdująca się stosunkach gospodarczych, taniej od przemysłu niemieckiego nabywa surowce i temsamem już taniej dostarczać może gotowe towary. Po fabrykach wyrabiających worki papierowe panuje zastój niebywały, a nawet po cenach niekorzystnych, stratę powodujących, niczego nie było można sprzedać. Również fabrykacja kartonaży znajduje się w położeniu przykrem.

Pomimo wysiłków w kierunku obniżenia cen położenie nie ożywiło się.

Z przemysłu papierniczego we Finnlandji.

Rozwój przemysłu papierniczego przedstawia się następująco: Pod koniec roku 1921 znajdowały się we Finlandji 54 spółki akcyjne papiernicze z ogólnym kapitałem akcyjnym 189,2 miljonów marek finlandzkich. W roku tym powstały 2 nowe spółki akcyjne papiernicze z kapitałem zakładowym 600 000 mk. finlandzkich, a 8 spółek podwyższyło kapitał zakładowy razem o 13,5 miljonów marek finlandzkich. W roku 1922 było 58 spółek akcyjnych papierniczych z ogólnym kapitałem zakładowym 191,1 miljonów marek finlandzkich. W ciągu roku powstały cztery nowe spółki akcyjne papiernicze z kapitałem zakładowym tylko 350 000 mk. finlandzkich. Kapitał akcyjny podwyższyło w ciągu roku tylko 5 spółek papierniczych i tylko o 1,6 milj. mk. finlandzkich.

Przemysł papierniczy we Finlandji, tak świetnie rozwinięty po zakończeniu wojny światowej, przestaje się rozwijać pomyślnie. Tempo dawniejsze słabnie. Jedynie fabryki celulozy na wyrób papieru prosperują korzystniej.

Z przemysłu papierniczego w Japonji.

Przemysł papierniczy w Japonji, jak świeżo donoszą, świetnie rozwinięty podczas wojny znajduje się obecnie w bardzo trudnem położeniu. Główną przyczynę stanowi konkurencja europejska i amerykańska, coraz bardziej dotkliwa od chwili ukończenia wojny światowej. Eksport papierniczy Japonji spadł od r. 1919 do 1921 na zaledwie $^1/_5$ część wywozu podczas wojny światowej. Położenie staje się dokuczliwszem dalej przez to, że i wewnętrzny rynek zbytu na papiery ogarniają fabrykanci zagraniczni, którzy coraz więcej zleceń otrzymują pomimo wysokich ceł ochronnych, wyznaczonych przez rząd japoński.

Niedawno temu zastanowiło produkcję pięć olbrzymich papierni w Japonji, a wiele fabryk wyrabiających tekturę i papier pakunkowy, znajdujących się w Echigo, zgłosiło upadłość majątkową.

Podczas wojny światowej zdobył eksport japoński szczególnie rynki papiernicze wielowyspia azjatyckiego i australskiego oraz Straits Settlements, które jednakże po wojnie był utracił. W pierwszych 9 miesiącach 1921 r. eksport papieru z Japonji spadł na około 18 miljonów yenów tylko; w analogicznym okresie 1922 r. eksport wynosił jeszcze mniej, bo za 15,9 miljonów yenów i ograniczył się na wywóz papieru drukowego oraz specjalnych papierów japońskich, jakoto: papieru wyrabianego z słomy ryżu, papieru Gampi, Torinoko i innych, tym podobnych. Eksport japoński przednich papierów drukowych ustał zupełnie.

Równocześnie z zanikiem wywozu papieru japońskiego wzrastał dowóz papierów zagranicznych. Kiedy w pierwszych 10 miesiącach 1921 r. dowóz papieru do Japonji wynosił około 22 miljony kinów, wartości około 8,3 miljonów yenów, to w analogicznym okresie 1922 r. wynosił 79 miljonów kinów, wartości około 16 miljonów yenów. Import papieru pochodził z Anglji, Ameryki Północnej, Szwecji, Niemiec, Norwegji, Kanady, Belgji i Francji i składał się głównie z papierów najprzedniejszych i kolorowych, dalej pakunkowych i tektury, a więc takich, które w Japonji obficie produkowano, jednakowoż po mniej podatnej cenie.

Notatki

Celem rozwoju naszych branż w Polsce. Celem uzupełnienia kartotek handlowych i umożliwienia składania ofert notujemy w każdym numerze naszego czasopisma nowo wpisane do rejestru handlowego firmy lub zmiany w nich zaszłe, na co wskazujemy uwagę wytwórcom i hurtowniom. Rubryka „Towary poszukiwane“, którą abonenci posługiwać się mogą bezpłatnie, jest cennym drogowskazem, jakie towary i przedmioty w dziale ogłoszeniowym polecać z korzyścią należy. Redakcja korzysta z wszelkich informacyj handlowych i fachowych, uprasza o nadsyłanie ich, omawia wszelkie nowości wydawnicze i nadsyłane okazy recenzyjne z dziedziny naszych branż. Wszystkich, którym zależy na rozwoju naszej wytwórczości krajowej, na torowaniu nowych dróg dla handlu i przemysłu naszego, upraszamy o cenną współpracę i polecenie naszego czasopisma w kołach fachowych, wytwórczych, przemysłowych i handlowych. Prosimy też o uwzględnianie firm ogłaszających stale wyroby swe i przy zamawianiu towaru na ogłoszenie w naszem czasopiśmie się powoływać. Firmy ukazujące się w czasopiśmie fachowem dawają z góry pewną gwarancję solidnej obsługi. W celu dokształcania fachowego prosimy nasze czasopismo podawać zatrudnianemu personelowi do przeczytania.

Przyszłe zebranie Stowarzyszenia Polskich Kupców Papierniczych odbędzie się po przerwie, wywołanej Trzecim Targiem Poznańskim, w poniedziałek dnia 4 czerwca, o godz. 7 wieczorem na sali posiedzeń Związku Towarzystw Kupieckich, w gmachu Banku Przemysłowców, Poznań, Stary Rynek 4. Na porządku dziennym oprócz ustalenia cennika w sprzedaży detalicznej ważne sprawy. Liczny udział członków stowarzyszenia i gości z kół fachowych pożądany.

Edward Kręglewski, Tow. Akc., Poznań. Walne zgromadzenie odbędzie się 8 czerwca o godz. 12 w południe na sali Banku Związku Spółek Zarobkowych w Poznaniu, Plac Wolności 15. Na porządku dziennym sprawa zatwierdzenia bilansu za rok 1922, podział zysków oraz pomniejsze sprawy.

Księgarnia Wielkopolska, Poznań. W rejestrze handlowym sądu okręgowego w Poznaniu zapisano przy firmie, że właścicielem tejże jest kupiec Władysław Wilak z Poznania.

Z ustawodawstwa handlowego. Z dniem 18 maja b. r. (Dz. Ust. 50) dotychczasowy mnożnik celny 6 000 został podwyższony na 9 000 a mnożnik ulgowy z 4 000 na 6 000.

Uzupełnienie listy towarów opłacających mnożnik celny normalny ogłoszone zostało Dziennikiem Ustaw nr. 50 z dnia 14 maja b. r.

Z dniem 14 maja (Dz. Ust. 50) weszło w życie rozporządzenie o przyjmowaniu 6%-owych złotych bonów skarbowych jako kaucji i wadji według wartości imiennej.

Rozporządezniem Ministra Skarbu i Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 26 kwietnia b. r. podwyższony został od 1 maja b. r. podatek od węgla i to:

a) dla węgla kamiennego z kopalń Zagłębia Dąbrowskiego, prócz węgla z kopalń pracujących wyłącznie w pokładach nad i podredenowskich z dotychczasowych 25% na 30% wartości względ. ceny węgla;

b) dla węgla kamiennego z wszelkich innych kopalń Zagłębia Dąbrowskiego tudzież kopalń: „Piłsudski“ i „Kościuszko“ zagłębia krakowskiego z 15% na 20% wartości względnie ceny węgla.

Wystawa jubileuszowa w Göteborg. Od 8 maja do 30 września włącznie odbywa się w Goteborg wystawa jubileuszowa z okazji 300 letniej rocznicy miasta. Göteborg czyli Gotenburg jest najważniejszem miastem portowem w Szwecji i siedzibą wszystkich wielkich firm i fabryk papierniczych w kraju. Niedaleko od placu wystawowego, w uroczym gaju, położoną jest leśniczówka, w której wystawione są wyroby z drzewa, przedewszystkiem masa na wyrób papieru, gotowe papiery i druki. — Wystawa budzi tak wśród papierników jak drukarzy wielkie zainteresowanie, niestety tylko, że wysoki kurs korony szwedzkiej zezwoli tylko szczupłej garstce fachowców polskich na zwiedzenie wystawy i przemysłu szwedzkiego.

Profesor Piotr Klason. W Sztokholmie ukończył 75 rok życia Piotr Klason, profesor przy tamtejszej akademji technicznej, powaga na polu wiedzy papierniczej. Poznawszy, jak olbrzymie znaczenie gospodarcze stanowi dla Szwecji przemysł papierniczy poświęcił się badaniom chemicznym włókna drzewnego i błonnika roślinnego. Jego dociekania naukowe zasadniczą stały się podwaliną ulepszonej produkcji celulozy na wyrób papieru, a sporo jego prac naukowych doniosłe mają znaczenie również pod względem technicznym. Większa część liczby dyrektorów i kierowników fabryk papieru i celulozy w Szwecji to byli jego uczniowie, którzy zachowują mu wdzięczne wspomnienie z czasów szkolnych. Szwedzkie stowarzyszenie inżynierów i chemików papierników i wytwórców celulozy mianowało go swym członkiem honorowym. Pomimo podeszłego wieku wygłasza profesor Klason prelekcje i poświęca się badaniom włókna i błonnika.

Towary poszukiwane

Zapytania.

(Bezpłatne dla abonentów.)

1. Kto dostarcza złoto w listkach do złocenia książek?
2. Kto wykonuje drzeworyty (klisze)?
4. Które fabryki wyrabiają bronzową i białą bibułę do pakowania w arkuszach i bobinach?
5. Które fabryki wyrabiają papier drukowy 50 gramowy oraz maszyną gładzone kartony 200 gramowe?
10. Kto dostarczy wzór kalendarza na rok 1924, zawierający dokładnie święta rzymsko-katolickie, grecko-katolickie i żydowskie?
11. Kto sprzedaje krochmal dla potrzeb introligatorskich?

Odpowiedzi.

(Bezpłatne dla nadsyłających).

Ogłoszenia: 1/1 strona 160 000, mk., 1/2 strony 80 000, mk., 1/4 strony 40 000, mk., 1/8 strony 20 000. mk., 1/16 strony 10 000. mk. — Na stronie I okładki 100%, na stronie II, III i IV okładki 50% więcej. Dla poszukujących posad 50% opustu. Numery okazowe i dowodowe opłaca się. Ogłoszenia przyjmuje się do środy rana godziny 9-tej.

Przedpł. miesięczn. z przesyłką pod opaską 3000 mk. Numer pojedyńczy 800 mk.

Konto czekowe P. K. O. Nr. 202 868.
Nakładem „Hurtowni Drukarskiej“, Tow. Akc. w Poznaniu, Stary Rynek nr. 4. Telefon 2555.
Redaktor „Przeglądu Graficznego“ Teodor Kryg
Redaktor „ Przegl. Papiern.“ Fr. Wojciechowski w Poznaniu.

Drukarnia Polska T. A. w Poznaniu.